

Stanisław KOZIEJ

**BEZPIECZEŃSTWO
MIĘDZYNARODOWE
CZ.-I**

**Podstawy,
ewolucja,
strategie**

www.koziej.pl
[@SKoziej](#)

LITERATURA PODSTAWOWA (1)

- **Bezpieczeństwo międzynarodowe w XXI wieku, red. nauk. R. Zięba, Wyd. POLTEXT, Warszawa 2018**
- **H. Kissinger, Porządek światowy, Wyd. Czarne, Wrocław 2017**
- **F. Fukuyama, Historia ładu politycznego, DW REBIS, Poznań 2012**
- **Bezpieczeństwo międzynarodowe, WN Scholar, Warszawa 2012**
- **K. Żukrowska (red. nauk.), Bezpieczeństwo międzynarodowe. Przegląd aktualnego stanu, Wyd. IUSatTAX, Warszawa 2011**
- **Podstawy bezpieczeństwa narodowego (państwa): Podręcznik akademicki, red. naukowa J. Pawłowski, Akademia Sztuki Wojennej, Warszawa 2017**
- **Biała Księga Bezpieczeństwa Narodowego, BBN, Warszawa 2013;
<http://www.spbn.gov.pl/>**
- **Globalna strategia UE: Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe. A Global Strategy for the European Union's Foreign And Security Policy, June 2016;
https://europa.eu/globalstrategy/sites/globalstrategy/files/eugs_review_web.pdf**

LITERATURA PODSTAWOWA (2)

- **R. Kupiecki, Organizacja Traktatu Północnoatlantyckiego, MSZ, Warszawa 2016**
- **System euroatlantycki i bezpieczeństwo międzynarodowe w multipolarnym świecie. Miejsce i rola Polski w euroatlantyckim systemie bezpieczeństwa. Pod red. nauk. J. M. Fiszera, ISP PAN, Warszawa 2013**
- **Wojny Zachodu. Interwencje zbrojne państw zachodnich po zimnej wojnie, red. naukowa M. Madej, Wyd. Naukowe SCHOLAR, Warszawa 2017**
- **R. Shirreff, 2017: Wojna z Rosją. DW REBIS, Poznań 2016**
- **T. Aleksandrowicz, Terroryzm międzynarodowy, Wyd. Akademickie i Literackie, Warszawa 2015**
- **T. A. Aleksandrowicz: Podstawy walki informacyjnej, Editions Spotkania, Warszawa 2016**
- **S. Koziej, Między piekłem a rajem. Szare bezpieczeństwo na progu XXI wieku, Wyd. Marszałek, Toruń 2006**
- **S. Koziej, Wstęp do teorii i historii bezpieczeństwa, Skrypt internetowy, Warszawa/Ursynów 2010; http://koziej.pl/wp-content/uploads/2015/05/Teoria_i_historia_bezpieczenstwa.doc**
- **S. Koziej, Strategiczne środowisko bezpieczeństwa międzynarodowego i narodowego w okresie pozimnowojennym, Skrypt internetowy, Warszawa/Ursynów 2010; http://koziej.pl/wp-content/uploads/2015/05/Srodowisko_bezpieczenstwa_-_skrypt.doc**

LITERATURA UZUPEŁNIAJĄCA

- **B. Balcerowicz, O pokoju. O wojnie, Wyd. Rambler, Warszawa 2013**
- **P. Buhler: O potędze w XXI wieku, WA DIALOG, Warszawa 2014**
- **Podstawowe kategorie bezpieczeństwa narodowego, red. A. Żukowski, M. Hartliński, W.T. Modzelewski, J. Więclawski, INP UWM w Olsztynie, Olsztyn 2015**
- **S. Koziej, Rozważania o bezpieczeństwie, Uczelnia Łazarskiego, 2016**
- **S. Koziej, Rozmowy o bezpieczeństwie, Uczelnia Łazarskiego, 2016**
- **S. Koziej, Studia o bezpieczeństwie, Uczelnia Łazarskiego, 2017**
- **S. Koziej, Teoria sztuki wojennej, Wydawnictwo Bellona, Warszawa 2011**
- **Strony internetowe – bbn.gov.pl (zwłaszcza Kwartalnik Bezpieczeństwo Narodowe); msz.gov.pl; mon.gov.pl (zwłaszcza Kwartalnik Bellona); msw.gov.pl;**

www.koziej.pl
@SKoziej

PODSTAWY BEZPIECZEŃSTWA

Wstęp - hipoteza/synteza/ściąga

Bezpieczeństwo to teoria i praktyka zapewniania egzystencji (przetrwania) danego podmiotu w niepewnym środowisku, przy zachowaniu przezeń swobody realizacji własnych interesów.

Wraz z rozwojem cywilizacji ewoluowało od prostych form bezpieczeństwa indywidualnego, rodowego do współczesnych systemów bezpieczeństwa narodowego i międzynarodowego.

Od wieków w sprawach bezpieczeństwa dominuje siła fizyczna. Obecna fala rewolucji cywilizacyjnej zmienia radykalnie tę sytuację. Coraz większego znaczenia nabierają czynniki pozamaterialne (wiedza, informacja).

Pojęcie bezpieczeństwa

- **Bezpieczeństwo w sensie statycznym** - jako stan braku zagrożeń dla podmiotu, stan spokoju, pewności (stan obiektywny i subiektywny: uświadomiony i nieuświadomiony)
- **Bezpieczeństwo w sensie dynamicznym** (działanie podmiotu na rzecz bezpieczeństwa) – jako proces osiągania i utrzymywania stanu braku zagrożeń i swobody działania

Rodzaje bezpieczeństwa

(wg rodzaju podmiotu)

- **indywidualne** (osobowe, personalne)
- **grupowe** (rodowe, plemienne, zawodowe, korporacyjne itp.)
- **narodowe** - państwowe (lokalne, terytorialne, krajowe)
- **międzynarodowe** (regionalne, globalne)

Rodzaje bezpieczeństwa

(podział przedmiotowy)

- **Polityczne**
- **Militarne**
- **Ekonomiczne (w tym np. energetyczne)**
- **Informacyjne i cyberbezpieczeństwo**
- **Społeczne**
- **Kulturowe**
- **Ekologiczne**
- **....**

STRUKTURA BEZPIECZEŃSTWA POLITYCZNEGO

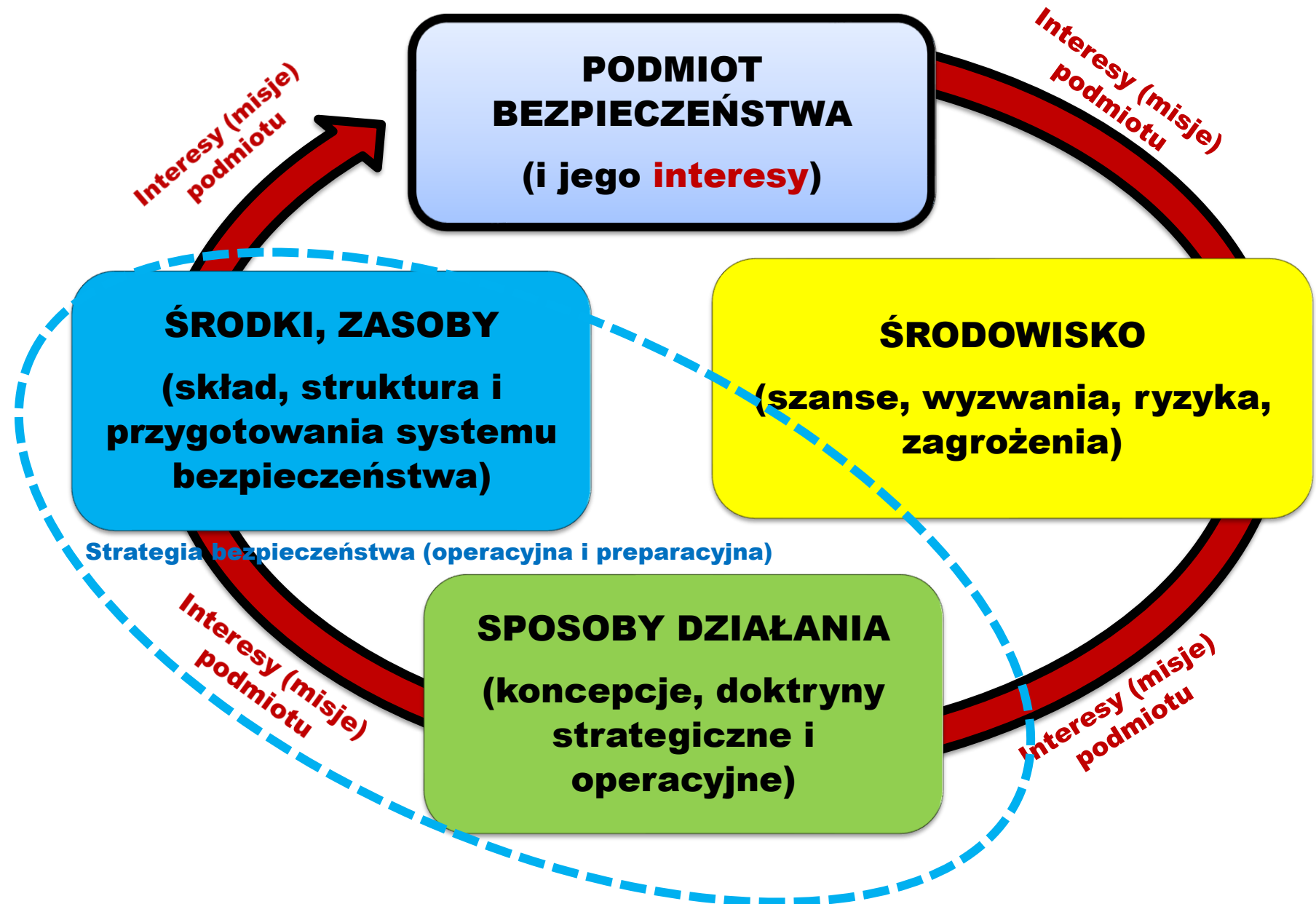
TYPOLOGIA BEZPIECZEŃSTWA POLITYCZNEGO

Kluczowe kategorie pojęciowe

- **interesy** (narodowe), misje organizacji oraz wynikające z nich cele,
- **środowisko (warunki)** - szanse, wyzwania, ryzyka, zagrożenia,
- **konceptcje** - zasady i sposoby działań,
- **systemy** bezpieczeństwa – zasoby podmiotu wydzielone do realizacji przyjętych koncepcji, odpowiednio do tych zadań zorganizowane i przygotowane.

BEZPIECZEŃSTWO JAKO PROCES

Interesy

- **Interesy danego podmiotu (społeczności międzynarodowej, narodu, grupy, osoby itp.) – to wyraz jego tożsamości, wyznawanych wartości, historycznego dorobku, tradycji, bieżących potrzeb oraz dążeń i aspiracji przyszłościowych**
- **Interesy żywotne i drugorzędne:**
 - **żywotne** – to interesy dotyczące istnienia, przetrwania podmiotu w danych warunkach (niestopniowane, „zero-jedynkowe”)
 - **drugorzędne** – to interesy związane z jakością owego istnienia, trwania (stopniowalne, negocjowalne)

Misje organizacji

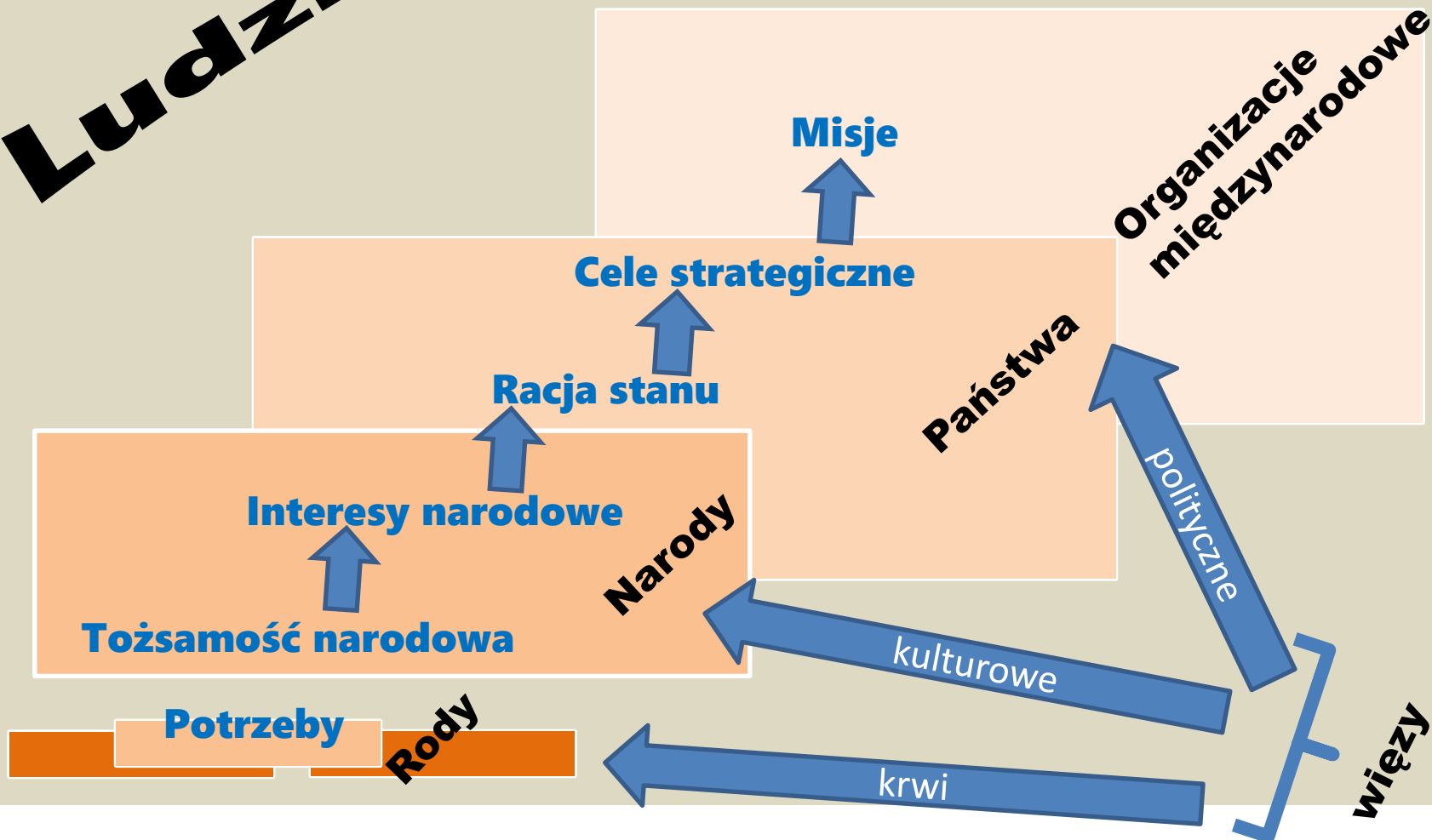
- **Misja – przeznaczenie: kategoria stworzona (wygenerowana) przez członków danej organizacji**
- **Misja organizacji międzynarodowej (miedzypaństwowej – np. NATO, UE) - synteza interesów narodowych państw członkowskich. Problem: eliminacja sprzecznych interesów**
- **Misja organizacji krajowej (elementu państwa – np. samorządu, instytucji państwowej lub pozarządowej) – ustalona przez prawo**

Cele strategiczne

- **Cele strategiczne w dziedzinie bezpieczeństwa - to**
zoperacjonalizowane interesy i misje
(określone stosownie do danych warunków, ujęte w określonym czasie i miejscu, z uwzględnieniem zewnętrznych i wewnętrznych potrzeb i możliwości)
- **Cele operacyjne i preparacyjne –**
elementy celu strategicznego;
dotyczą konkretnego działania i
przygotowania

Ludzkość

Spółeczeństwo globalne?

Warunki bezpieczeństwa - szanse

- **Szanse** – okoliczności sprzyjające realizacji interesów oraz osiągnięciu celów.
- **Sztuka dostrzegania i wykorzystywania szans!!!**

Warunki bezpieczeństwa -ryzyka

- **Ryzyko** – związane z aktywnością podmiotu (planowaną lub realizowaną); stopień prawdopodobieństwa spowodowania niekorzystnych dla podmiotu skutków działania w dziedzinie bezpieczeństwa.
- **Sztuka redukowania ryzyk!!!!**
Opanowywanie ryzyk (zarządzanie ryzykiem): korygowanie balansu między celami, środkami i sposobami działania poprzez modyfikowanie któregoś z tych elementów.

Warunki bezpieczeństwa - wyzwania

- **Wyzwania** – dylematy decyzyjne, przed jakimi stoi podmiot (społeczność międzynarodowa, państwo) w rozstrzyganiu spraw bezpieczeństwa.
 - w korzystnych warunkach mogą stwarzać dodatkowe szanse, w niekorzystnych – mogą rodzić dodatkowe zagrożenia.

Warunki bezpieczeństwa - zagrożenia

- **Zagrożenia** – pośrednie lub bezpośrednie destrukcyjne oddziaływanie na podmiot.
 - potencjalne i realne;
 - subiektywne i obiektywne;
 - zewnętrzne i wewnętrzne;
 - militarne i niemilitarne (polityczne, ekonomiczne, społeczne, informacyjne, ekologiczne itp.)

Kryzysy i konflikty

- **Kryzys** – to szczególny (nadzwyczajny i niekorzystny), odbiegający od normalnego, stan podmiotu
- **Konflikt** – to szczególny (konfrontacyjny) typ relacji podmiotu z otoczeniem, z innym podmiotem
- **Wojna** – jako konflikt: zorganizowana przemoc zbrojna jednostek politycznych przeciwko sobie (kłopoty z tą kategorią: zimna wojna, wojna z terroryzmem itp.)

Kryzysy

Kryzysy – jako stany zakłócenia mogą być powodowane zarówno czynnikami **wewnętrznymi** (np. własną nieudolnością), jak i **zewnętrznymi** (np. konfliktem z innym podmiotem). Mogą być następstwem także **zdarzeń losowych** (przypadkowych), np. klęsk żywiołowych, katastrof itp.

Koncepcje bezpieczeństwa

- **Koncepcja bezpieczeństwa zawiera ogólne zasady i myśl przewodnią (zamiar) postępowania podmiotu (przygotowania i prowadzenia działań) w dziedzinie bezpieczeństwa oraz zadania etapowe lub dziedzinowe prowadzące do osiągnięcia celów strategicznych**
- **Koncepcje operacyjne i preparacyjne (przygotowawcze)**

Doktryny

Doktryny - obowiązujące ustalenia (regulacje prawne, przepisy, instrukcje, regulaminy) dotyczące procedur przygotowania i działania konkretnych elementów systemu bezpieczeństwa (np. doktryny wojskowe)

Systemy bezpieczeństwa

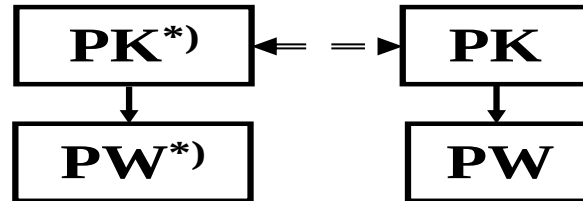
- **System bezpieczeństwa - to zasoby (siły i środki) wydzielone do realizacji interesów/misji w dziedzinie bezpieczeństwa, zorganizowane i przygotowane odpowiednio do charakteru zadań i warunków ich wykonywania**

Systemy bezpieczeństwa międzynarodowego

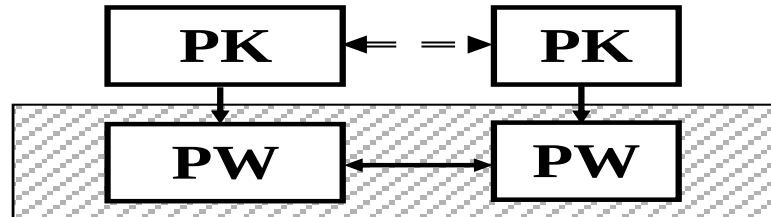
- **Porozumienia** - są “miękkimi” systemami bezpieczeństwa, ustanawiają pewne zasady współdziałania autonomicznych (oddzielnych) podmiotów w dziedzinie bezpieczeństwa
- **Koalicje** są bardziej zorganizowanymi systemami bezpieczeństwa i obejmują nie tylko współdziałanie na poziomie kierownictw podmiotów, ale także tworzenie wspólnych sił wykonawczych
- Najwyższą formą systemów bezpieczeństwa są współcześnie **sojusze**. W sojuszach istnieją nie tylko wspólne siły wykonawcze, ale także wspólne kierownictwa odpowiedzialne za bezpieczeństwo sojuszników.

SYSTEMY WSPÓLNEGO BEZPIECZEŃSTWA

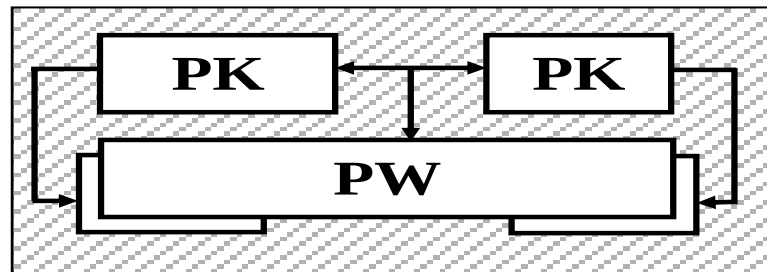
a) porozumienia

b) koalicje

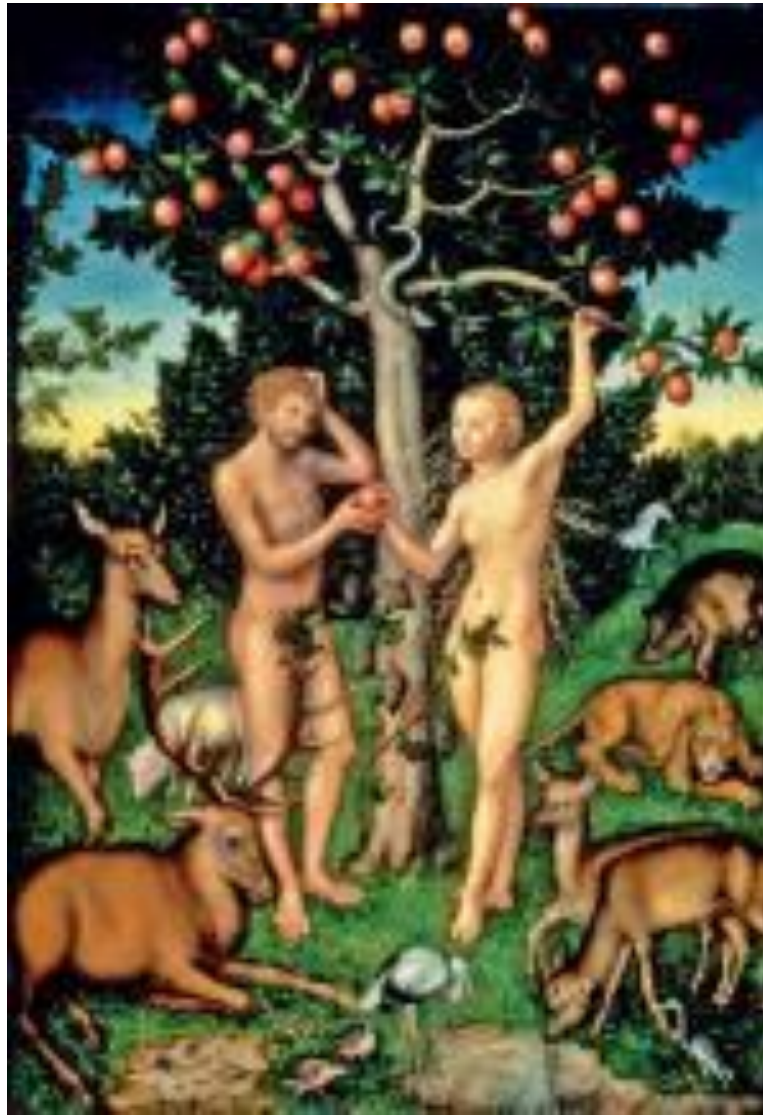
c) sojusze

*) PK - podsystemy kierowania
PW - podsystemy wykonawcze

EWOLUCJA

BEZPIECZEŃSTWA

Źródło: Bridgeman Art Library: „Adam i Ewa”, obraz Lucasa Cranacha Starszego, 1526

Geneza bezpieczeństwa

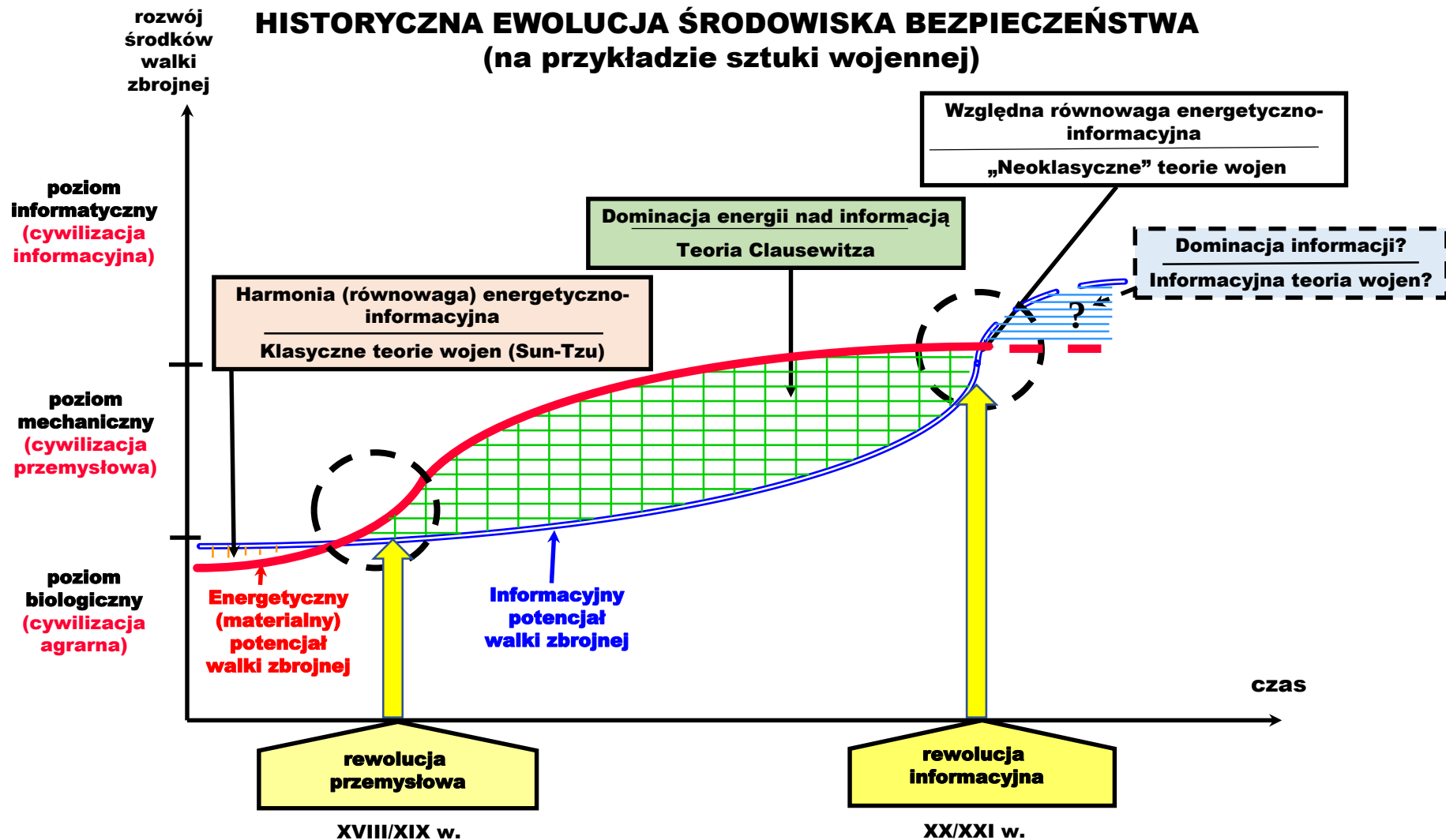
- **Historia bezpieczeństwa jest tak długa, jak długa jest historia ludzkości**
- **Biblijny raj - Adam i Ewa**
(nieuświadomione interesy, brak celu, są wyzwania i zagrożenia - brak koncepcji i systemu bezpieczeństwa)
- **Kain i Abel** (błędnie zdefiniowany interes i cel oraz błędna koncepcja bezpieczeństwa, wraz z jej wykonaniem)
- **Potop biblijny - Noe** (dobrze określony interes i cel, prawidłowa koncepcja i skuteczny system bezpieczeństwa w postaci arki)

Ewolucja uwarunkowań bezpieczeństwa

Koncepcja fal cywilizacyjnych (Toffler)

- **Materialny (energetyczny) i niematerialny (informacyjny) wymiar bezpieczeństwa**
- **Epoka **agrarna** - równowaga energetyczno-informacyjna na poziomie biologicznym**
- **Epoka **industrialna** - dominacja energii**
- **Epoka **informacyjna** - zmierzanie do równowagi energetyczno-informacyjnej na poziomie technologicznym**

HISTORYCZNA EWOLUCJA ŚRODOWISKA BEZPIECZEŃSTWA (na przykładzie sztuki wojennej)

KONCEPCJE BEZPIECZEŃSTWA

Wojna jako kategoria polityczna

Clauzewitz:

**Wojna to dalszy
ciąg polityki
prowadzonej innymi
środkami**

Źródła wojen

- **Personalne**

- **Agresywność charakteru przywódców, błędy w ocenie, niezdolność komunikowania się**

- **Państwowe/społeczne**

- **Niedemokratyczność państw, polityka wewnętrzna, rywalizacja między grupami i klasami społecznymi**

- **Międzynarodowe**

- **Rywalizacja państw, anarchia, brak arbitra światowego lub regionalnego, gra sił**

Kategoryzacja wojen

- **Wojna nieograniczona (totalna): pobicie i okupacja**
- **Wojna ograniczona: politycznie, przestrzennie, co do sił (w tym hybrydowa)**
- **Wojna domowa (obecnie ich umiędzynarodowienie)**
- **Zimna wojna**

Wojna jako usprawiedliwione narzędzie polityczne

- **Uzasadniony (uprawniony formalnie i moralnie przekonujący) powód: np. odparcie agresji**
- **Uprawnione kierownictwo (np. Rada Bezpieczeństwa ONZ)**
- **Publiczne wypowiedzenie**
- **Słuszny zamiar (np. obrona)**
- **Proporcjonalność użycia siły (szkody spowodowane przez wojnę powinny być tego warte)**
- **Ostateczność (po wyczerpaniu innych środków)**
- **Racjonalna szansa na sukces (nie awanturnictwo)**

Usprawiedliwione zasady prowadzenia wojny

(kodyfikacja w czterech konwencjach genewskich z 1949 r. i dwóch protokołach dodatkowych z 1977 r.)

■ Rozróżnianie

- **Kombatanci – tylko oni mogą być obiektem celowego ataku**
- **Niekombatanci – powinni być chronieni na ile tylko można, mogą być ofiarami tylko przypadkowych, nieintencjonalnych ataków**

■ Proporcjonalność

- **atak powinien być proporcjonalny do militarnej wartości celu (obiektu)**
- **Unikać zadawania nadmiernego cierpienia i używania najokrutniejszych broni**

Koncepcje zapewniania bezpieczeństwa

- **Liberalne** (eksponowanie roli instytucji międzynarodowych)
 - **Bezpieczeństwo zbiorowe (wyrzeczenie się działań zbrojnych, nieuchronność dyskredytacji agresora)**
 - **Kontrola zbrojeń i rozbrojenie (ABM, START, CFE, NPT itp.)**
- **Realistyczne** (eksponowanie roli siły państw)
 - **Równoważenie sił (przez wysiłki wewnętrzne lub sojusze)**
 - **Odstraszanie (założenia: decydenci działają racjonalnie, zagrożenie zniszczeniem jest duże – np. MAD, istnieje alternatywa dla wojny)**

Metody zapewniania bezpieczeństwa

■ **Unilateralne**

- **Neutralność (samoobrona w razie agresji)**
- **Izolacjonizm (dziś nierealny)**

■ **Multilateralne**

- **Sojusze**
- **Systemy bezpieczeństwa zbiorowego**
- **Współpraca międzynarodowa**

PRAWNE ZASADY UŻYCIA SIŁY

Prawo użycia siły

- **The Charter of the United Nations prohibits the use of force against another state except where**
 - **the Security Council has authorised the use of force to maintain or restore international peace and security;**
 - **and where a state is exercising its inherent right of individual or collective self-defence recognised by Article 51 of the Charter.**

- **Wg: PRINCIPLES OF INTERNATIONAL LAW ON THE USE OF FORCE BY STATES IN SELF-DEFENCE, Chatham House , The Royal Institute of International Affairs, 2005**

Prawo do samoobrony

- ***The law on self-defence encompasses **more than the right to use force in response to an ongoing attack.*****
- **Article 51 preserves the right to use force in self-defence “if an armed attack occurs”, until the Council has taken the necessary measures.**
- **On one view, the right is confined to circumstances in which an actual armed attack has commenced. But the view that states have a right to act in self-defence in order **to avert the threat of an imminent attack** - often referred to as ‘anticipatory self-defence’ - is widely, though not universally, accepted.**

STRATEGIE BEZPIECZEŃSTWA

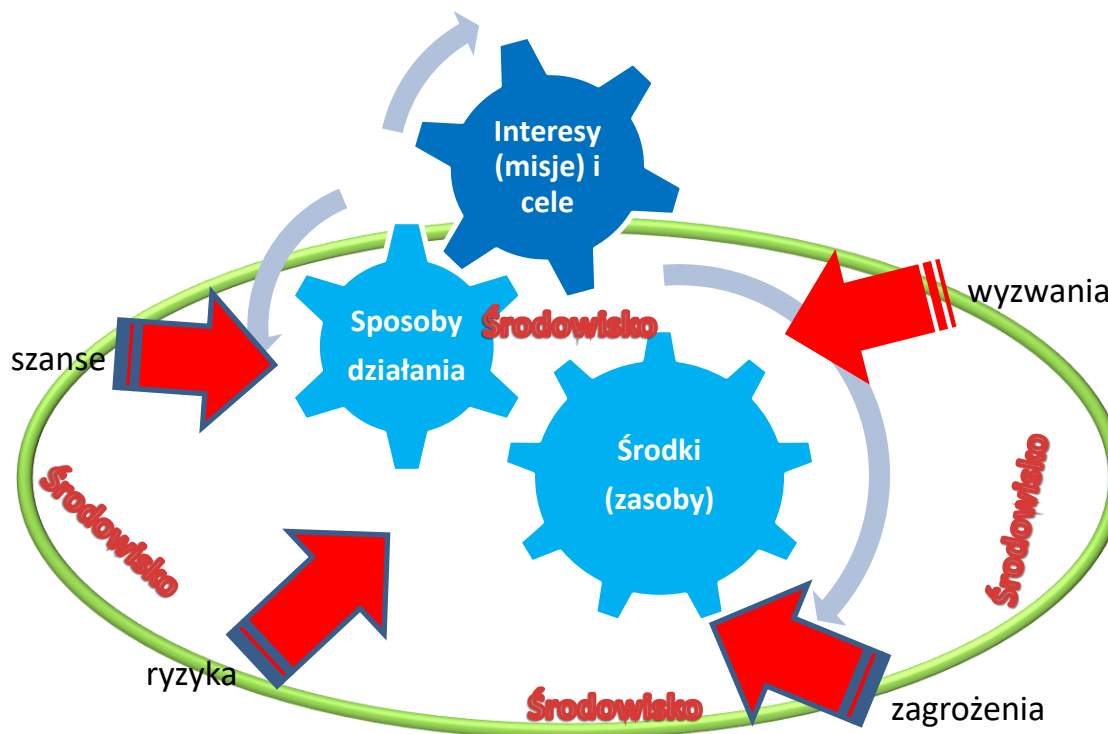
Istota strategii

Strategia – świadomie ustalony i przyjęty sposób (metoda) ustanawiania i osiągania celów przez dany podmiot

a) *w wąskim znaczeniu: ... przy użyciu siły*

b) *w pierwotnym, jeszcze węższym znaczeniu: ... przy użyciu siły zbrojnej*

Istota strategii = kompozycja interesów (i celów) oraz środków (zasobów) i sposobów, warunkowana przez środowisko (zewnętrzne i wewnętrzne warunki) strategiczne

Geneza strategii

- ***Strategia (grec.)*** – dowodzenie siłami zbrojnymi sprawowane przez naczelnego (najwyższego) dowódcę (*strategos – grec.*)
- ***Strategia: przygotowanie i wykorzystanie bitwy dla celów wojny***
- ***Taktyka: uszykowanie na polu walki, prowadzenie bitwy***

Ewolucja strategii

- **Strategia **wojskowa**** – sposób użycia sił zbrojnych jako całości dla celów wojny
- **Strategia **wojenna**** – sposób użycia zasobów danego państwa (koalicji) dla celów wojny
- **Strategia **obronna (obronności)**** – sposób użycia zasobów państwa dla zapobiegania i rozstrzygania konfliktów i kryzysów polityczno-militarnych
- **Strategia **bezpieczeństwa**** – sposób użycia zasobów danego podmiotu dla zapobiegania i rozstrzygania wszelkich konfliktów (kryzysów)

Klasycy teorii strategii

- **Sun Tzu – „psycholog” wojny, lis wojny, strategia pozasłownych rozstrzygnięć, strategia informacji**
- **Tukidydes – „polityk” wojny, wojna w stosunkach międzynarodowych**
- **Clausewitz – filozof i „fizyk” wojny, strategia masy, energii**
- **Jomini – „matematyk” wojny**
- **Ludendorff – strategia wojny totalnej**
- **Liddell Hart – neo- Sun-Tzu, judo, wytrącenie z równowagi, działania pośrednie**
- **Beaufre, Brodie – teoretycy odstraszania nuklearnego i kompleksowego podejścia (comprehensive approach)**

Klasycy praktyki strategicznej

- **Miltiades – Maraton (siła miejsca)**
- **Epaminondas – Leuktry, Mantinea (tworzenie siły)**
- **Aleksander Macedoński (operacje połączone)**
- **Hannibal – Kanny (manewr okrążenia)**
- **Cezar (kampanie)**
- **Napoleon (mistrz manewru: dziel i bij)**

Typologia strategii bezpieczeństwa

- **Konceptualnie: deklaratywna, rzeczywista (realna), idealna (teoretyczna)**
- **Proceduralnie: działań kolejnych (sekwencyjnych), działań jednoczesnych, działań skumulowanych**
- **Wg metod: rozbicia (pokonania w walce), wyczerpania (pozasłowego, pośredniego), zniszczenia**
- **Odstraszania (powstrzymywania), wymuszania, ubezpieczenia (zapewniania)**
- **Wg środków (dziedziny bezpieczeństwa: dyplomatyczna, ekonomiczna, informacyjna, militarna itp.)**
- **Operacyjna, preparacyjna**

Instrumenty strategii bezpieczeństwa

- **Dyplomacja polityczna
(publiczna i prywatna)**
- **Siły zbrojne**
- **Służby i straże**
- **Potencjał ekonomiczny**
- **Potencjał społeczny**

Cykl (procedura) strategiczny

- **Zdefiniowanie interesów i celów strategicznych**
- **Ocena środowiska strategicznego**
- **Sformułowanie operacyjnej koncepcji strategicznej**
- **Sformułowanie preparacyjnej koncepcji strategicznej (koncepcji przygotowania, w tym transformacji zasobów strategicznych - systemu bezpieczeństwa)**

ZASADY SZTUKI WOJENNEJ

Metody osiągnięcia celów przy pomocy sił zbrojnych:

- **Pokonanie (fizyczne rozbicie, pobicie) przeciwnika**
 - **Obrona (odparcie ataku)**
 - **Ofensywa**
 - **Kontrofensywa (przejście do ataku po początkowej fazie obronnej)**
 - **Atak uprzedzający (reakcja na groźbę natychmiastowego ataku)**
 - **Atak prewencyjny (reakcja na nieuchronny atak w przyszłości)**
- **Przymuszanie (wykorzystanie siły bez jej użycia)**
 - **Odstraszanie (ewentualne zyski nie są warte kosztów, które są nie do zaakceptowania; oparte na groźbie kary za akcję lub na upewnieniu przeciwnika, że nie uzyska swych celów poprzez użycie siły)**
 - **Powstrzymywanie i przymuszanie do zmiany działania**

Zasady działania, w tym zasady strategii walki

- **Prakseologiczne wskazówki (reguły) sprawnego (ekonomicznego – wydajnego, oszczędnego - i skutecznego) działania**
- **Zasady strategii – historycznie ukształtowane reguły sprawnego przygotowania i prowadzenia walki (kooperacji negatywnej), zwiększające prawdopodobieństwo uzyskania w niej sukcesu (zwycięstwa) przy jak najmniejszych kosztach (stratach własnych - *Fuller: „stały czynnik taktyczny”*)**
- **Są one podstawą racjonalnego postępowania dowódców**

Przewaga – istota zasad

- **Wszystkie zasady mają prowadzić do uzyskania, utrzymania i wykorzystania **przewagi****
- **Przewaga narzuca sposób walki.** *(Sun-Tzu: jeśli przeważasz przeciwnika 10x – okrąż go; 5x – atakuj; 2x – podziel; równowaga – możesz walczyć; jeśli słabszy – zapewnij sobie wycofanie)*
- **Zwycięża silniejszy** *(jak w naturze – Arciszewski).*
- **Napoleon** – jak zwyciężyć liczniejszego przeciwnika? – manewrem, kolejne rozbijanie częściami
- **Wymiary przewagi: materialny i niematerialny** *(Sun-Tzu – mnożniki siły: rozpoznanie, fortel, zaskoczenie, manewr, działania pośrednie, presja psychologiczna)*

Lista zasad

- **Sun-Tzu** – j.w,
- **Clausewitz** – klasyczne 9:
**zmasowanie, cel, ekonomia
sił, prostota, zaskoczenie,
jedność dowodzenia,
ubezpieczenie, ofensywa,
manewr**
- **Mnożenie zasad?**
- **Optimum**

STUDIA I ANALIZY STRATEGICZNE

Znaczenie badań i analiz w dziedzinie bezpieczeństwa

- **Bezpieczeństwo wymaga twórczego podejścia**
- **Potrzeba wykorzystywania doświadczeń historycznych i wniosków z bieżącej praktyki**
- **Dużo niewiadomych co do przyszłych warunków środowiska bezpieczeństwa – znaczenie prognoz, przewidywań**
- **Konieczność ciągłego uaktualniania strategii, planów i programów oraz doskonalenia systemów bezpieczeństwa, w tym kadr**

Kategorie metod badań w dziedzinie bezpieczeństwa

- **Badania (analizy, studia) strategiczne**
 - Określanie celów i strategii
- **Badania (analizy, studia) systemowe**
 - Badania zasobów i struktur (SYSTEMÓW)
- **Badania (analizy, studia) operacyjne**
 - Badania sposobów realizacji konkretnych zadań (PROCESÓW BEZPIECZEŃSTWA)

Uwaga: Wszystkie metody stosować łącznie, potrzeba zintegrowanego podejścia

Etapy analizy strategicznej

Przygotowanie ram koncepcyjnych

- **Zdefiniowanie problemu**
- **Identyfikacja interesów, celów i opcji**
- **Wybór obszarów analizy**

Przeprowadzenie analizy

- **Proces rozważań**
- **Procedury analityczne**

Prezentacja wyników

- **Prezentacja pisemna**
- **Briefing**

Cykl badań i analiz w dziedzinie bezpieczeństwa

- 1. Przygotowanie badań**
- 2. Realizacja badań**
- 3. Kontrola wyników**

Koncepcja analizy badawczej

- 1. Geneza problemu (uzasadnienie potrzeby analizy badawczej) – **jeśli jest to własna analiza!!!****
- 2. Cel i problematyka badawcza (zagadnienia do analizy)**
- 3. Założenia i hipotezy**
- 4. Procedura analizy badawczej (tok – harmonogram - i metody badań)**
- 5. Prezentacja wyników (układ pracy, referatu)**

Geneza problemu

- **diagnoza stanu rzeczy**
- **identyfikacja obszaru niewiedzy - stwierdzenie istnienia problemu**
 - **problemy subiektywne (dydaktyczne) i obiektywne (badawcze)**
- **obiektywizacja („odsubiektywizowanie”) niewiedzy - przegląd literatury**
- **uzasadnienie obiektywnej potrzeby (teoretycznej lub praktycznej) usunięcia niewiedzy (luki w wiedzy)**

Cel analizy badawczej

- **„druga strona” potrzeby badań**
- **zdecydowanie się na realizację potrzeby - na rozwiązanie problemu w drodze badań naukowych - prowadzi wprost do ustanowienia celu badań**
- **Cel: po co się prowadzi analizę badawczą, co zamierza się osiągnąć w jej rezultacie**

Problematyka badawcza (zagadnienia do analizy)

- **Problemy, zagadnienia badawcze - "przeszkody" na drodze do celu**
- **logicznie podporządkowane celowi badań**
- **forma - pytania badawcze**

Rodzaje pytań badawczych

- **pytania rozstrzygnięcia - zamknięte (czy?)**
- **pytania dopełnienia - otwarte (dlaczego, jak, jaki, ile, kiedy, gdzie? ...)**

Założenia badawcze

- **Wiedza „nadsystemowa” wobec problemu (np. wyniki innych badań, wiedza podręcznikowa)**
- **coś, co nie będzie podlegać badaniom, przyjmowane jest takie, jakie jest - a jednocześnie stanowi podstawę, ograniczenie lub część rozwiązania problemu**

Hipotezy

- **Przypuszczenia co do rozwiązania problemu**
- **próbne (wstępne) odpowiedzi na pytania badawcze**
- **tezy, które będą weryfikowane w toku badań**
- **hipotezy wstępne, robocze, rozwinięte, końcowe**

Procedura badań

- **Tok (harmonogram) badań**
- **Metody badawcze**
- **Teren (miejsce, przestrzeń) badań**

Podejścia badawcze

„Teleskop”

**Ogląd „zewnątrzny”: rola
wśród innych zjawisk,
cele, funkcje, relacje ...**

„Mikroskop”

**Ogląd „wewnętrzny”:
skład, struktura, zasady
funkcjonowania ...**

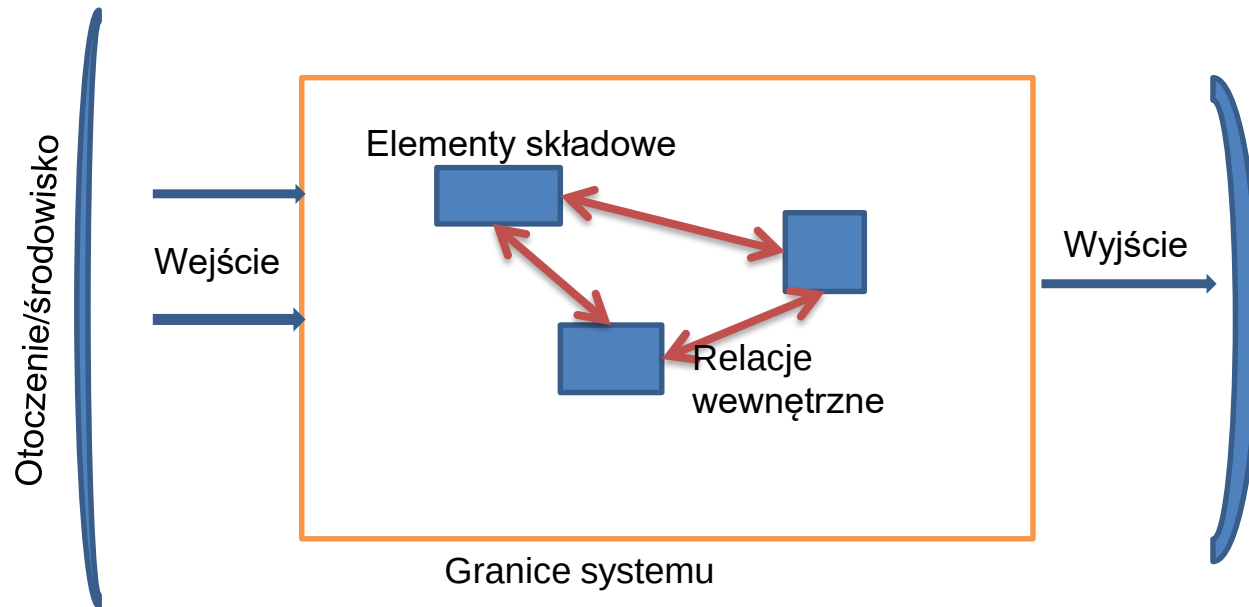
Tok (harmonogram) badań

- 1. Faza przygotowania badań (opracowanie koncepcji i zorganizowanie badań) - hipoteza wstępna**
- 2. Faza badań właściwych:**
 - a) Etap badań teoretycznych - rozwinięcie hipotezy wstępnej w hipotezę roboczą**
 - b) Etap badań praktycznych - weryfikacja wybranych elementów hipotezy roboczej i korekty częściowe badań**
 - c) Etap syntezy badawczej – ustalenie ostatecznych wyników badań (finalna hipoteza naukowa)**
- 3. Faza opracowania rezultatów badań i redakcyjnego ujęcia ich w postaci pracy naukowej**

Rodzaje metod badawczych

- **Metody teoretyczne**
 - **Analiza (krytyczna i porównawcza), analogia, synteza, dedukcja, indukcja ...**
- **Metody empiryczne**
 - **pomiary, eksperymenty, symulacje, ankiety, wywiady, konsultacje, dyskusje ...**

System

Badania historyczne

Ponieważ nie można badać w laboratoriach: przydatną metodą może być eksperyment myślowy „rozumowanie wbrew faktom” (twierdzenia kontrfaktyczne – sprzeczne z rzeczywistością zdania warunkowe); co by było gdyby, któryś z faktów nie zaistniał lub zaistniał?

- J. S Nye jr., Konflikty międzynarodowe. Wprowadzenie do teorii i historii, WAiP, Warszawa 2009

Metody badań operacyjnych

- **Techniki statystyczne**
- **Modelowanie działań oparte na prawdopodobieństwie (prawdopodobnościowe modele działań)**
- **Modelowanie zderzenia sił (walki, w tym dynamiczne symulacje komputerowe)**
- **Analizy wielo-atrybutowej użyteczności (przypisywanie ilościowych „wag” cechom jakościowym)**
- **Analizy decyzyjne (drzewo decyzyjne)**
- **Teoria gier (wybór optymalnych strategii)**
- **Programowanie liniowe (osiąganie wielu celów przy ograniczonych zasobach)**

Table 19-1. Game Theory Matrix of Nuclear Strategies

		Soviet Nuclear Strategies	
		Strategy A: First Strike Posture	Strategy B: Second Strike Posture
U.S. Nuclear Strategies	Strategy A: First Strike Posture	Neither side dominates; high risk of escalation	U.S. dominates; unstable balance
	Strategy B: Second Strike Posture	Soviet Union dominates; unstable balance	Stable balance at affordable cost

Wg: R. L. Kugler, Policy Analysis in National Security Affairs: New Methods for a New Era, NDU, Washington, 2006, p. 467

Teren badań

- **Badania teoretyczne**
 - **biblioteki, media, internet**
- **Badania empiryczne**
 - **badane wycinki rzeczywistości (rzeczy, organizacje, procesy)**
 - **laboratoria**

Układ pracy naukowej (referatu analitycznego)

- **Wstęp**
- **Rozdziały merytoryczne**
- **Zakończenie**
- **Bibliografia**
- **Aneksy, załączniki**

Wstęp

- **Wstęp - podstawy metodologiczne badań**
- **Treścią wstępu jest koncepcja badań. Czytelna informacja o genezie problemu na tle krytyki dotychczasowej literatury oraz o celach i zagadnieniach badawczych, założeniach i hipotezach, procedurze badań i układzie pracy**

Rozdziały merytoryczne (1)

- **Tyle rozdziałów ile głównych zagadnień (problemów) badawczych**
- **Każdy rozdział to prezentacja wyników badań nad danym zagadnieniem**

Rozdziały merytoryczne (2)

Układ rozdziału:

- **wprowadzenie** - charakterystyka zagadnienia (pytania badawczego; rozbicie na podzagadnienia)
- **część główna** - sprawozdanie z badań (materiał badawczy)
- **podsumowanie** - synteza w postaci odpowiedzi na pytanie badawcze

Zakończenie pracy naukowej

- **Nawiązanie do wstępu (lustrzane odbicie)**
- **Synteza syntez z poszczególnych rozdziałów merytorycznych**
- **Krytyczne spojrzenie na przebieg i rezultaty badań i ewentualne sugestie dalszych badań**

EDUKACJA DLA BEZPIECZEŃSTWA

- **Szkolnictwo – specjalistyczne i ogólne**
- **Szkolenie kadry i instytucji wyspecjalizowanych ogniów systemu bezpieczeństwa (kształcenie, kursy doskonalące, gry, ćwiczenia, treningi)**
- **Powszechne szkolenie w dziedzinie bezpieczeństwa (kadr administracyjnych, ludności)**
- **Popularyzowanie spraw bezpieczeństwa (stowarzyszenia, media)**

PODSUMOWANIE

- **Strategie**
- **Zasady**
- **Studia i analizy**